ומדינים כבריח ארמון אח נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מדינים א)כבריחין וארמון ¹לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה׳ ב)דרש רבא ואיתימא רבי יצחק מאי דכתיב ²לתאוה יבקש נפרד ובכל תושיה יתגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט ובכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ג)דתנן ᵃעמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם ד)אמר עולא תמר זינתה זמרי זינה תמר זינתה ה)יצאו ממנה מלכים ונביאים זמרי זינה נפלו עליו כמה רבבות מישראל ו)אמר ר"נ בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה והאמר רב יהודה אמר רב ז)לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי׳ שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן א] אלא אימא כמצוה שלא לשמה דכתיב ³תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך מאן נשים שבאהל שרה רבקה רחל ולאה ח)א"ר יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר ⁴בין רגליה כרע נפל שכב וגו׳ והא קא מתהניא ט)מבעילה דיליה א"ר יוחנן כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים שנאמר ⁵השמר לך י)מדבר עם יעקב מטוב ועד רע בשלמא רע שפיר אלא טוב אמאי לא אלא לאו ש"מ טובתו רעה היא ש"מ: גופא כ)אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי׳ שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות ל)וא"ר יוסי בר׳ חנינא רות בת בנו של עגלון מ)מלך מואב היתה נ)א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח אפי׳ שכר שיחה נאה דאילו בכירה דקריתיה מואב א"ל רחמנא ⁶אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה הוא דלא אבל צעורי (א) צערינן ואילו צעירה דקריתיה בן עמי אמר ליה ⁷אל תצורם ואל תתגר בם אפילו צעורי לא תצערינן כלל ס)א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה זכתה

ומדינים כבריח ארמון. בשביל שהטיל מריבה בינו ובין אברהם כדכתיב אל נא תהי מריבה גרם לו שנפרדו זה מזה ונעשו זה כנגד זה כבריחים שנועלין לארמון שאין החיצונים יכולים להיכנס בתוכו כן נעשו עמונים ומואבים א)שאינן מותרין לבא בקהל ישראל כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי: **לתאוה יבקש נפרד.** לדבר עבירה יבקש מי שנפרד ואיזה זה לוט שנפרד מעל אברהם כדכתיב ויפרדו איש מעל אחיו (בראשית יג) וסמיך ליה ויסע לוט מקדם שהוא נפרד תחילה: **ובכל תושיה יתגלע.** ובתושיה לא נאמר ב)כאן אלא ובכל תושיה לומר לך שנתגלע קלונו בשתי תורות דתורה נקראת תושיה דכתיב הפליא עצה הגדיל תושיה (ישעיה כח) תורה שבכתב ותורה שבעל פה בתורה שבכתב בבתי כנסיות כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי ג) בתורה שבעל פה בבתי מדרשות כדתנן עמוני ומואבי ד) כו׳: **יתגלע.** כמו ולפני התגלע הריב נטוש (משלי יז) שהוא לשון גילוי דגרסינן במסכת סנהדרין (דף ו:) קודם שנגלה לך ה)הדין כו׳: **תמר זינתה.** ונתכוונה לשם מצוה כדי להעמיד זרע כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה (בראשית לח): **זמרי זינה.** ונתכוון לשם עבירה: **ויצאו ממנה מלכים ונביאים.** מלכים מדוד ונביאים מישעיה כדאמר מר (סוטה י:) אמוץ ואמציה אחים הוו וגמירי (מגילה טו.) כל מקום שהזכיר הכתוב נביא ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא: **גדולה עבירה לשמה.** כלומר לשם מצוה: **מתוך שלא לשמה בא לשמה.** אלמא דמצוה שלא לשמה חשיבא דלידי מצוה היא מביאה ואת אמרת דעבירה לשמה גדולה הימנה: **אלא אימא גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה.** ששתיהן שוות: **דכתיב תבורך מנשים יעל** ב] **אשת חבר הקיני.** כלומר כאותן נשים שאלינו כהן שעשו מצות שלא לשמה ובכולן נאמר בהן אהל: **תבורך.** על שעשתה עבירה לשמה כדי להתיש כחו של אותו רשע כדי שתהא יכולה להורגו: **שרה רחל ולאה.** שאמרו לבעליהן לבא אל שפחתן ולא לשם מצוה נתכוונו * אלא כדי שמתקנאות זו בזו רחל באחותה ושרה ולאה באמהות וכולן נאמר בהן אהל כדכתיבי קראי: **שבע בעילות.** בין כריעה ונפילה ושכיבה איכא נהו שבע בהאי קרא: **אלא טוב אמאי.** מוזהר ליה שלא לדבר עמו: **אלא לאו שמע מינה טובתו רעה היא.** ומאי רעה איכא דאי מפיק במילי נהדיה אתי לאשתבועי ליה בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך (שמות כג). וגבי יעל אשת חבר מאי רעה איכא גבה דהטיל בה אותו רשע זוהמא דאמר מר כשעה שבא נחש י) וכו׳ ישראל וכו׳ (יבמות קג:): **וילדה ממנו רות.** שילא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ובתשבחות ט): **ארבעים ושתים קרבנות.** משבע מזבחות שערך בג׳ מקומות ועל כל אחד ואחד העלה פר ואיל שהם י"ד לכל מעמד ומעמד וג׳ פעמים י"ד עולין מ"ב וקרבנותיו של בלק הוו שלא לשם מצוה: **דקריתיה מואב.** י)משמע מאבי: **בן עמי.** בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה: **אמר אל תצורם ואל תתגר בם.** ומדלא כתיב בהו מלחמה שמע מינה דאפי׳ צערא לא ליעביד להו. ולא עוד כ)דאפי׳ בכירה דקריתיה ל)אב הכתוב פרסמה דכתיב מ) ותשכב את אביה נ)ובצעירה כתיב ס) ותשכב עמו:

זכתה

ומדינים בבריה ארמון. על שהעיר מדיינים ¹ ביני לבין ישראל כבריחים לארמון ע"י ריב שהיה בין לוט ובין אברהם כדכתיב אל נא תהי מריבה וגרמה לו מריבה להפרד מאברהם וע"י כן נכשל בבנותיו ועשה כבריחים שנועלין את הארמון שאין החיצונים יכולין להיכנס לפנים כך נעשו עמונים ומואבים שאסורין לבא בקהל ובבראשית רבה דריש לפי שאסורין בקהל ובעזרה ² כטמאים: **לתאוה** יבקש נפרד זה לוט. שביקש להפרד מאברהם כדכתיב ויפרדו כדי למלאות תאותו בעבירה: **ובכל** תושיה יתגלע. בכל התורה יתגלע קלונו בשתי תורות בתורה שבכתב לא יבא עמוני ומואבי היינו בבתי כנסיות ובתורה שבע"פ בבתי מדרשות ששונים בהם עמוני [ומואבי] אסורין ואיסורן איסור עולם: **תמר** זינתה. אבל נתכוונה לשם שמים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה: ויצאו ממנה מלכים. כדכתיב בסוף רות ואלה תולדות פרץ וכו׳ עד ישי: ונביאים. דאמר מר אמוץ ואמציה אחים הוו ואמציה המלך מזרע דוד וישעיה ואמוץ נביאים היו דגמירי בכל מקום שהזכיר ג] (תורה) שם [אביו] בנביאות גם אביו נמי³ היה נביא: **שמתוך** שלא לשמה בא לשמה. וא"ת והא אמרינן בעלמא (ברכות דף יז.) העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדל ולקנות שם: **שמתוך** שלא לשמה בא לשמה. ואת אמרת דעבירה לשמה עדיפא ממצוה שלא לשמה ד] דיש בה עדיפא קצת: **ומאן** אינון נשים באהל שרה ורבקה ורחל ולאה. בשרה כתיב והנה היא באהל (בראשית יח) ברבקה כתיב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו (שם כד) ברחל ולאה כתיב ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (שם לא) ומנשים היינו ה] דכתיב נשים: **שבע** בעילות בעל סיסרא. דז׳ פעמים כתיב כריעה נפילה ושכיבה: **והא** מתהניא מעבירה. והאי נמי דלא קשה לו תהרג ולא תעבור כדאמרינן שילהי פרק בן סורר ומורה (סנהדרין עד:) דאסתר קרקע עולם היתה מ"מ למה משבחה הכתוב והלא היא נהנית מן העבירה ומשני לא היתה לה הנאה דטובתן של רשעים רעה דכתיב השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע ובפרק מצות חליצה (יבמות קג:) מסיק בשלמא גבי לבן דקמדבר שם דעבודת כוכבים אלא גבי יעל מאי רעה ומשני דשדא בה זוהמא: **ארבעים** ושתים קרבנות. שעשה בג׳ המקומות ז׳ מזבחות ובכל מזבח ומזבח הקריב פר ואיל הרי מ"ב קרבנות והיינו שלא לשמה דהקריבן כדי לקלל ישראל: **בת** בנו של עגלון. לאו דוקא נקט בת בנו וכן [בחלק] (סנהדרין קה:) דאמר בתו של עגלון לאו דוקא אלא הרבה דורות היתה אחר עגלון דאמר פרק החולץ (יבמות מח:) מפני מה גרים מעונים בזה"ז מפני שעיכבו עצמן לבא תחת כנפי שכינה מאי קרא ישלם ה׳ פעלך ותהי משכורתך שלמה אשר באת לחסות תחת כנפיו משמע שהיתה רות קטנה כשנתגיירה והרי יש מעגלון ועד אבצן יותר ממאתים שנה ודוק ותשכח [ואמרי׳] (ב"ב צא.) אבצן זה בועז ו] ואי בתו של עגלון היתה א"כ לא היתה קטנה:

ארבעה

עין משפט נר מצוה

יט א מיי׳ פי"ב מהל׳ איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קיד טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ב:
כ ב מיי׳ פ"י מהל׳ תשובה הלכה ה סמג עשין יג [טוש"ע יו"ד סי׳ רמו סעיף כ]:

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ עַד עוֹלָם: דברים כג ד
2. לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד בְּכָל תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע: משלי יח א
3. תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ: שופטים ה כד
4. בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד: שופטים ה כז
5. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע: בראשית לא כד
6. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה: דברים ב ט
7. וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תְּצֻרֵם וְאַל תִּתְגָּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט

◆

נוסחת הריב"ן

ז) שאינן עוד מותרין להתערב בישראל כדכתיב: ב) לא נאמר אלא: ג) ומואבי בקהל ה׳: ד) אסורין כו׳: ה) הריב: ו) על מה כדכתיב העתם [illegible] לשם נשואין הטיל בה [illegible] הטיל בה אלא מחמת [illegible] פסקה מהן זוהמתן [illegible] לפי שקבלו תורה [illegible] עובדי כוכבים שלא עמדו בהר סיני לא פסקה מהן זוהמתן והיינו דא"ל הקב"ה [illegible] היא מעשה עשה אלא שכל על מה וכבעילתו הטיל בה זוהמא: ז) דמשמע [illegible]: ח) אלא לפי: ט) אם אביה ואילו לצעירה דקריתיה בן עמי [illegible] עליה דכתיב בה בכירה ותשכב עמו הס"ד:

◆

פי׳ הרא"ש

ו: יי כך באו לידי מעשה ב בנותיו ונולדו עמון ו: ואב האסורים לבוא ב קהל: כבריח ארמון ס: עולים בו הארמון שלא י: נס בו חוץ: לתאוה י: קש נפרד הלך אחר ה אות לבו כאמר׳ לעיל כל ה סוקים לשם עבירה ג: מרו: בכל תושיה יתגלע. ב: ורה שבכתב ובתורה ע: ע"פ דתנן עמוני ומואבי א: ורים לבא בקהל ו: יסורן איסור עולם: תמר ו: זה ויצאו ממנה מלכים ו: יאים מלכים מדוד כ: כתיב ואלה תולדות פרץ ו: ׳ ונביאים דאמרינן
א: רץ ואמציה אחי היו ולשם שמים נתכוונה לבנות מזרעו של יעקב כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה: איני מדקאמרת גדולה ע: ירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכלל דמצוה שלא לשמה גריעה ומדקאמר שמתוך שלא לשמה בא לשמה אלמא שמילא ש יתוך כך בא לעשות מצוה לשמה. ומשני אימא גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה דתרווייהו מעלי: מנשים באהל ס: רכה נשים שבאוהל תבורך גם היא. שנאמר בין רגליה כרע נפל ז׳ איגון כריעה נפילה ושכיבה: והא מתהניא מעבירה נר: נמי דלא קשה לן תהרג ואל תעבור משום דקרקע עולם היא ולא עבדה מעשה מ"מ היאך הפסוק משבחה כיון שנהנית ג עבירה: שנאי השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע. ובפרק מצות חליצה מסיק בשלמא גבי יעקב משום דמדבר שמא דע"ז אלא גבי יעל מאי רעה איכא ומשני דשדי בה זוהמא: ארבעים ושתים קרבנות ג׳ פעמים ז׳ מזבחות ופר ואיל במזבח:

מסורת הש"ס

א) [נ"ל בין ישראל לעמון כך איתא בהוריות], ב) הוריות י:, ג) שם ויבמות עו., ד) הוריות י:, ה) [מגילה י: סוטה י:], ו) הוריות שם, ז) הוריות י: יבמות קג., ח) נ"א מעבירה, ט) [נ"ל מן תדבר וכ"א ביבמות על נכון], י) סנהדרין קה: פסחים נ: ערכין טז: סוטה כב: מז. ע"ש הוריות י:, כ) [בהוריות י: איתא דאמר ועי׳ וע"ע בסנהדרין קה: גם בסוטה מז. ע"ש], ל) [גי׳ ע"י בן בנו של בלק], מ) הוריות י: ב"ק לח., נ) ב"ק לח: הוריות יא., ס) [בראשית יט, שם לג], ע) [ברכות ז:], פ) [שם יט:], צ) [שם], ק) [עי׳ בספר אורח מישור ומש פי׳ נכון ע"ז בס׳ מקום שמואל].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ אבל לצעורי צעירה ואילו וכו׳ לא צעירה כלל:

◆

גליון הש"ס

רש"י בד"ה שרה רחל ולאה בו׳ אלא בדי וכו׳. עי׳ יבמות דף קג ע"א תד"ה והא וסנהדרין דף עד ע"ב תד"ה והא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ׳ אלא אימא כמצוה שלא לשמה. נ"ב עי׳ א"מ: ב] רש"י ד"ה דכתיב כו׳ אשת חבר הקני וכו׳. נ"ב עי׳ א"מ: ג] תוס׳ ד"ה תמר זינתה וכו׳ דגמירי בכל מקום שהזכירה תורה שמו ושם אביו כנ"ל: ד] ד"ה שמתוך וכו׳ דיש בה עדיפא קצת. נ"ב עי׳ א"מ: ה] ד"ה ומאן וכו׳ ומנשים היינו דכתיב נשים. תיבת דכתיב נמחק. ונ"ב ומנשים דכתיב היינו נשים שבאהל כנ"ל עי׳ א"מ: ו] ד"ה בת וכו׳ ואי בתו של עגלון היתה כו׳ נ"ב עי׳ א"מ:

◆

הגהות התוספות

1. בס"א מדינים. 2. נלנ"ל כטמאים בעזרה. 3. תיבת נמי נמחק.

◆

מוסף רש"י

נפשע. נמרד, שמרד בו שפירש ממנו (הוריות י:). מקרית עוז. עיר כמו עז, אברהם כדכתיב (ישעיה נא) אל צור חוצבתם (שם). שהטיל מדינים. בינו ובין בני ישראל כבריחים שנועלים שהחיצונים אינם יכולים ליכנס לפנים, וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל, דכתיב לא יבא עמוני ומואבי (שם). לתאוה. של עבירה יבקש נפרד זה לוט, דכתיב ביה ויפרדו איש מעל אחיו (שם). יתגלע. כמו (משלי יז) לפני התגלע, לשון גלוי (שם). תמר זינתה. ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה (שם). זמרי זינה. ונתכוון לשום עבירה (שם). והאמר רב יהודה אמר רב כו׳. מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, מכלל דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא והאמר רב יהודה כו׳ (שם). מאן נשים שבאהל שרה רבקה רחל ולאה. שרה שנאמר בה הנה באהל, רבקה שנאמר בה ויביאה יצחק האהלה, רחל ולאה שנאמר בהן ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (רש"י שופטים ה כד). בין רגליה. בין ירכותיה, שבא עליה סיסרא ונתכוונה כדי ליגעו (יבמות קג.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com